

יחזון ישראל '15 - הכנס השנתי הראשון שאלות ותשובות

מהו יחזון ישראל '15?

יחזון ישראל '15 עוסק בהפיכתה של ישראל לאחת מחמש-עשרה המדינות המובילות באיכות החיים של תושביהן. חזון זה כרוך בקפיצת-מדרגה כלכלית וחברתית שתביא לסגירת הפערים באיכות החיים בין ישראל למדינות המובילות. חזון זה מנחה את מכון ראות בכל פעולותיו בתחום החברתי והכלכלי.

יחזון ישראל '15 אומץ גם על ידי תוכנית 'ישראל 2028 חזון ואסטרטגיה כלכלית-חברתית בעולם גלובלי' (להלן 'תוכנית ישראל 2028') ונוסח במילים הבאות: "מדינת ישראל תהיה אחת מעשר עד חמש-עשרה המדינות המפותחות בעולם במונחים של הכנסה לנפש".¹

איך נולד יחזון ישראל '15?

ראשיתו של יחזון ישראל '15 בפרויקט של קרן פרידריך אברט, שהתקיים בין השנים 1999-1997. בפרויקט זה השתתפו נציגים של מגזרים רבים בחברה הישראלית. מטרת הפרויקט הייתה לשרטט תרחישים אודות עתידה של ישראל בשנת 2020. במסגרת זו חברו יחדיו אשת העסקים רעיה שטראוס בן-דרור, מנכ"ל משרד האוצר לשעבר, מר דוד ברודט, וגידי גרינשטיין כדי לכתוב תרחיש שעסק ביחזון ישראל '15.

ברבות הימים הרים כל אחד מהשלושה תרומה לקידום חזון זה. גבי רעיה שטראוס בן-דרור הפכה את יחזון ישראל '15 למקור השראה מרכזי לפעילותה הפילנתרופית; מר דוד ברודט הוביל את צוות תוכנית 'ישראל 2028' שאימץ את יחזון ישראל '15; וגידי גרינשטיין הקדיש לאתגר זה שנת מחקר בבית הספר לממשל ע"ש קנדי באוניברסיטת הרווארד והקים את מכון ראות שרתם חלק ניכר ממשאביו לשירות חזון זה.²

מה ההבדל בין 'איכות חיים' לבין 'הכנסה לנפש'?

'הכנסה לנפש' היא מדד מקובל למדידת רמת העושר ורמת החיים של מדינות. מדד זה משקף את חלקו של כל אזרח ותושב בהכנסה הלאומית ומחושב על ידי חלוקת סך כל התוצר של מדינה במספר תושביה.³

לעומת זאת, 'איכות חיים' מתייחסת לרווחה הכללית של מדינה ומכילה מרכיבים מוחשיים כגון בריאות או תזונה ומרכיבים ערכיים ופסיכולוגיים כגון איכות חיי המשפחה והקהילה.⁴ עם זאת, מוסכם כי הכנסה גבוהה לנפש היא המרכיב המרכזי באיכות החיים.

על-פי מדד איכות החיים של האקונומיסט, בנוסף להכנסה לנפש, איכות החיים נקבעת גם על יסוד רמתה של מערכת הבריאות, יציבות פוליטית וביטחון אישי, איכות חיי משפחה וקהילה, מזג אוויר וגיאוגרפיה, ביטחון תעסוקתי, חופש פוליטי ושוויון מגדרי.⁵

¹ ר' ישראל 2028 – חזון ואסטרטגיה כלכלית-חברתית בעולם גלובלי, עמ' 12. התוכנית חוברה על ידי צוות מומחים בניהולם של אלי הורביץ ודוד ברודט והוצגה לשרי הממשלה ולמנכ"לים של משרדי הממשלה.

² ר' את הבלוג של גידי גרינשטיין: 'השקת ישראל 15 – אבן דרך וסגירת מעגל'.

³ ר' הערך באנציקלופדיה 'וויקיפדיה': 'Income Per Capita'.

⁴ ר' הערך באנציקלופדיה 'וויקיפדיה': 'Quality of Life'.

⁵ ר' מסמך מכון ראות: 'מדד איכות החיים של האקונומיסט'. ר' גם: 'The Economist Intelligence Unit's Quality of Life Index' (2005).

לכן, יתכן מצב שבו בשתי מדינות תהיה איכות חיים דומה אך פערים משמעותיים בהכנסה לנפש. לחילופין, יתכן מצב שבו בשתי מדינות תהיה הכנסה לנפש דומה אך פערים משמעותיים ברמת החיים. הבדלים כאלה נעוצים ברמת השירותים הציבוריים בתחום החינוך, הבריאות, איכות הסביבה או הביטחון האישי שעומדים לרשות האזרחים ללא תמורה או בעלות חלקית.

לדוגמה, על-פי מדד האקונומיסט (2005), איכות החיים בדנמרק ובארה"ב דומה, אך ההכנסה לנפש בארה"ב גבוהה בכמעט 50% מההכנסה לנפש בדנמרק. ההבדל נובע מכך שבדנמרק רמת שירותי הבריאות והחינוך הציבוריים גבוהה יחסית לארה"ב.

איך מודדים איכות חיים?

'איכות חיים' היא מושג מורכב ולכן קשה למדידה או הערכה.⁶ חלק מהמשתנים הכלולים במושג 'איכות חיים', כגון רמת ההכנסה הממוצעת או רמת הביטחון האישי ניתנים להערכה על יסוד מדדים. לעומת זאת, משתנים 'רכים' אחרים דוגמת לכידות חברתית וקהילתית או שביעות רצון קשים למדידה מדויקת, כיון שהם מושפעים מתפיסות ומערכים.

מדדים שונים מודדים באופן השוואתי ועתי את איכות החיים במדינות שונות. המדדים הבולטים בתחום איכות החיים הם:

- מדד איכות החיים של האקונומיסט המעריך את איכות החיים על בסיס הכנסה לנפש, איכות הבריאות, יציבות פוליטית וביטחון, חיי משפחה,⁷ חיי קהילה, מזג אוויר וגיאוגרפיה, ביטחון תעסוקתי, חופש פוליטי, ושוויון מגדרי.
- מדד ההתפתחות האנושית של האו"ם (UN Human Development Index) מעריך את מידת ההתפתחות של כלל מדינות העולם על בסיס שלושה מאפיינים בסיסיים: תוחלת חיים, רמת האוריינות ומספר שנות הלימוד הממוצע ותמ"ג לנפש.⁸
- OECD Factbook – אוסף הנתונים של ה-OECD מאגד מידע על מגוון רחב של נושאים הקשורים לכלכלה, סביבה ורווחה ללא חישוב דירוגים למדינות. בכלל זה נכללים נתונים על דמוגרפיה, מקרו-כלכלה, גלובליזציה, אנרגיה, תעסוקה, מידע, סביבה, חינוך והשכלה, איכות חיים ופרייון.⁹

מהו הדירוג הנוכחי של ישראל?

מדינת ישראל מצויה בתחתית הדירוג של המדינות המפותחות מבחינת הכנסה לנפש ומבחינת איכות חיים. עם זאת, ישראל ייחודית בקרב המדינות המפותחות בפערים הגדולים בביצועיה: בישראל יש מגזרים וקבוצות שביצועיהם מציבים אותה ברמה העולמית הגבוהה ואחרים שביצועיהם נמוכים מאוד בהשוואה למדינות המפותחות. דוגמאות בולטות הן הביצועים הטובים מאד של המגזר העסקי לעומת ביצועים חלשים של המגזר הציבורי או הפער בין קבוצות אוכלוסייה שהן בקדמת הבמה העולמית מבחינת השכלה וטכנולוגיה לבין מגזרים שסובלים מעוני קשה וחסרים השכלה וכישורים הנדרשים בשוק העבודה.¹⁰

6 ר' הערת שוליים 4 לעיל.

7 ר' הערת שוליים 5 לעיל.

8 ר' מסמך מכון ראות: 'מדד ההתפתחות האנושית של האו"ם'.

9 ר' <http://lysander.sourceoecd.org/vl=5715467/cl=15/nw=1/rpsv/factbook>.

10 ר' משרד ראש הממשלה, המועצה הלאומית לכלכלה, **אג'נדה כלכלית חברתית לישראל 2008-2010**, ניסן תשס"ז – אפריל 2007, באתר משרד ראש הממשלה. וועדה ציבורית בראשות אלי הורוביץ. עורך: דוד ברודט. **ישראל 2028 חזון ואסטרטגיה כלכלית-חברתית בעולם גלובלי**, אדר ב' תשס"ח - מרץ 2008. ובנק ישראל, **דין וחשבון ישראל 2007**, אדר ב' תשס"ח - אפריל 2008. (ר' קישור לדו"ח באתר מכון ראות).

- על-פי מדד האקונומיסט (2005) איכות החיים בישראל מוערכת במקום ה-38 בעולם. זאת, על אף שמבחינת ההכנסה הממוצעת לנפש (במונחי כוח קניה לנפש, PPP) ישראל מדורגת במקום ה-33 בעולם.¹¹
- על-פי מדד ההתפתחות האנושית של האו"ם¹² לשנת 2008 (על בסיס נתוני 2005) ישראל מדורגת במקום ה-23 בעולם.
- לעומת זאת, על-פי מדד התחרותיות העולמי, מדורג המגזר העסקי בישראל בין עשרת המגזרים העסקיים המובילים בעולם וכך גם איכות האוכלוסייה בישראל. לעומת זאת, ביצועיו של המגזר הציבורי בישראל נמוכים בהשוואה למדינות המפותחות.¹³

למה 'ישראל 15' ולא 'ישראל 10' או 'ישראל 20'?

ניתן לקבץ מדינות לדבוקות על בסיס רמת הפיתוח ואיכות החיים שלהן. בדבוקה המובילה מבחינת איכות החיים מצויות 7-9 מדינות כגון מדינות סקנדינביה, לוקסמבורג, קנדה או אוסטרליה. בדבוקה השנייה חברות 8-10 מדינות נוספות כגון אירלנד, גרמניה, יפן, צרפת, הולנד או בלגיה. בדבוקה השלישית ניתן למצוא מדינות כגון יוון, ספרד, פורטוגל וצ'כיה או דרום קוריאה. על פי ההערכות ישראל מצויה בתחתית דבוקה זו.

לפיכך, לפי מיטב שיפוטנו, הצבת היעד של הפיכתה של ישראל לאחת מ-20 המדינות המובילות ('ישראל 20') בתוך חמש-עשרה שנים איננה שאפתנית מספיק, בעוד שהיעד של 'ישראל 10' לא נראה בר-השגה בתקופה זו.

יתרה מכך, בשל הפערים בין רמת ההכשרה והכישורים הגבוהים של ישראלים רבים, מצד אחד, לבין איכות החיים ורמתו של המגזר הציבורי, מצד שני, תתקשה ישראל להתחרות על מוחות והשקעות ללא קפיצת-מדרגה.

לבסוף, אין משמעות למיקום המדויק בדירוג איכות החיים. כלומר, אזרחי המדינה לא יחוו בהבדל משמעותי בין אם ישראל תדורג במקום ה-14 ובין אם במקום ה-16. לעומת זאת, קפיצת-מדרגה של ישראל ממיקומה הנוכחי והפיכתה לאחת מ-15 המדינות המובילות תשפיע על חייהם של כל אזרחי המדינה ותשנה מימדים רבים בחברה ובכלכלה.

מהי איכות חיים בישראל?

מדד האקונומיסט ומדד הפיתוח האנושי של האו"ם משתמשים במדדים שונים כדי להעריך את איכות החיים בכל מדינות העולם. אלא שמשנתים אלה אינם משקפים, בהכרח, את הדברים שחשובים לאזרחי ישראל ותושביה. לאור זאת, מכון ראות מתמקד בארבעה מימדים שנתפסים כמימדים החשובים של איכות החיים בישראל והם:

- **ביטחון כלכלי** – מימד זה עוסק ביכולתו של אדם לתמוך בעצמו ובמשפחתו. הוא בוחן רווחה חומרית ורמת הכנסה, מיצוי ופיתוח הון אנושי וקיומה של סביבה תומכת צמיחה;
- **רווחה חברתית** – מימד זה עוסק ברמת ההזדהות של הפרט עם החברה. הוא מתייחס לאמון של פרטים ביכולת השלטון לעצב, לתכנן ולבצע מדיניות; למידת ההגנה על זכויות האדם ועל חירויות הפרט; ולתחושת השייכות לקהילה ולמדינה;

¹¹ ר' נתוני קרן המטבע הבין-לאומית לשנת 2008:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2008/01/weodata/index.aspx>

¹² ר' הערת שוליים 8 לעיל.

¹³ ר' מסמך מכון ראות: 'מקרה בוחן לשימוש במדד לתכנון מדיניות: מדד התחרותיות העולמי'.

- **ביטחון אישי-פיזי** – מימד זה עוסק ברמת הביטחון של הפרט מפני סכנות לחייו ולרכושו. הוא בוחן בריאות, איכות סביבה, והגנה מאלמוות על רקע לאומי או פלילי;
- **ערך מוסף יהודי** – מימד זה עוסק ברמת הסיפוק שאדם יהודי בישראל מפיק מהיותו חלק מממוש החזון הציוני. יהודיותה של המדינה, במובן של יכולתה להציע חוויה יהודית איכותית ייחודית לישראל, היא מנוע חשוב לגיוס השקעות זרות, למשיכת עליה ולמניעת ירידה.

מהי קפיצת-מדרגה?

'קפיצת-מדרגה כלכלית וחברתית' היא שיפור משמעותי ומתמשך באיכות החיים של תושבי מדינה *בהשוואה* למדינות אחרות. על מנת לבצע קפיצת-מדרגה באיכות החיים בישראל, קצב הצמיחה במדינה צריך להיות של ארבעה אחוזים לשנה לפחות, למשך תקופה ממושכת שאורכה עשוי להגיע עד עשרים שנה. בנוסף, קפיצת-המדרגה מחייבת שיפור בהיבטים הלא-חומריים של איכות חיים כגון רווחה חברתית וביטחון אישי-פיזי.

קפיצת-מדרגה היא תופעה נדירה. רק כחמש-עשרה מדינות חוו קפיצת-מדרגה בחמישים השנים האחרונות. בכללן ניתן למנות את אירלנד, פינלנד, גרמניה, יפן, דרום קוריאה, סינגפור, צילה וגם את ישראל. בין ראשית שנות ה-50 לראשית שנות ה-70 הכפילה ישראל את רמת החיים שלה בהשוואה לארה"ב מכ-30% מרמת החיים בארה"ב לכ-60%. מאז לא השתנתה רמת החיים בישראל בהשוואה לארה"ב, למרות צמיחה כלכלית של למעלה מעשרים שנים רצופות.

מה ההבדלים בין צמיחה לקפיצת-מדרגה?

'קפיצת-מדרגה' ו'צמיחה' הן שתי תופעות שונות. להלן עיקרי ההבדלים:

- **בקפיצת-מדרגה סוגרים פערים מול המדינות העשירות** – מהותה של קפיצת-המדרגה היא סגירת הפערים בהכנסה לנפש ובאיכות החיים בהשוואה למדינות העשירות. בעוד שניתן לצמוח מבלי לקפוץ מדרגה, קשה מאוד לדמיין קפיצת-מדרגה ללא צמיחה.
- **הצמיחה שכיחה; קפיצת-מדרגה נדירה** – 'צמיחה' - עליה בהכנסה הממוצעת לנפש – היא תופעה שכיחה. כמעט כל המדינות חוו צמיחה. כ-80 מדינות חוו פרק זמן ארוך יחסית של צמיחה מואצת. אך רק כ-15 מדינות חוו קפיצת-מדרגה. דוגמאות בולטות הן ישראל 50-70, סינגפור 60-90, גרמניה ויפן 50-70, אירלנד, דרום קוריאה, צילה, טייוואן ופינלנד.
- **שיעור הצמיחה ומשכה** – שיעורי הצמיחה המקובלים עומדים על 1-3% לנפש לשנה. מחזור הצמיחה המקובל אורך 3-5 שנים שלאחריהן צפויה האטה. קפיצת-מדרגה מתגבשת אם הצמיחה המואצת בהכנסה לנפש היא בשיעור של 4% לשנה לכל הפחות, ונמשכת שש שנים לפחות ולעיתים אף 15 ו-20 שנה.
- **עליה בפריון או שינוי בהרכב התוצר והיצוא** – לרוב קפיצת-מדרגה נובעת משינוי חד בהרכב התוצר והיצוא של המדינה למוצרים שנצרכים על ידי 'מדינות עשירות'. לעומת זאת, צמיחה נובעת משינוי *הדרגתי* בהרכב התוצר במגמה של יצור מוצרים הנצרכים על ידי 'מדינות עשירות'.
- **האם יש מתכון?** – אימוץ כללי ה-Washington Consensus עשוי להבטיח יציבות מקרו-כלכלית וצמיחה מתונה. לעומת זאת, לקפיצת-מדרגה אין מתכון ברור. כל מדינה שזינקה עשתה זאת בדרך ייחודית.

ישראל 15 להיות אחת מחמש עשרה המדינות המובילות בעולם

■ **תפקיד החזון והמנהיגות** – צמיחה לא מחייבת חזון או מנהיגות יוצאי דופן. קפיצת-מדרגה מחייבת שינויים מבניים עמוקים ולכן מחייבת חזון ומנהיגות.

איך מתרחשת קפיצת-מדרגה?

קפיצת-מדרגה היא תופעה ייחודית ומורכבת ואין לה 'מתכון'. קפיצת-מדרגה מתגבשת כתוצאה מהתלכדות של בשלות פוליטית וחברתית, מגמות עולמיות יציבות וחזקות, מדיניות ממשלתית שמבטיחה יציבות כלכלית והשקעות, תחושת דחיפות, התגייסות לאומית של כלל המגזרים החשובים לטובת מאמץ הפיתוח הכלכלי ומנהיגות.

חקר התופעה של קפיצות מדרגה עשוי להפיק לקחים שניתן להתאימם לישראל. מכון ראות זיהה כי המכנה המשותף בין מדינות שזינקו הוא סדר היום שבו עסקו מדינות אלה. סדר יום זה כולל את הנושאים הבאים: עיצוב ומיתוג חזון לאומי עשיר שעוסק בפיתוח וצמיחה; זיהוי מנועי צמיחה ומיצויים על יסוד השקעות אסטרטגיות; הכלת הנטל הייחודי ומיצוי הנכסים הייחודיים; שיפור היכולת של הממשלה לקבל החלטות ולבצען; ישום שינויים מבניים באמצעות הפעלת כובד משקלו של השלטון המרכזי או על יסוד שיתוף פעולה בין-מגזרי; השוואת ביצועים למדינות אחרות (benchmarking); טיפוח הון אנושי; ורתמת כלל הציבור לאתגר הפיתוח הכלכלי והחברתי.

איך מחוללים קפיצת-מדרגה?

אין מתכון לקפיצת-מדרגה. זוהי תופעה נדירה וייחודית. עם זאת, ניתן לציין מספר קווים מנחים המבוססים על ניסיוןן של מדינות אחרות שזינקו:

■ **לא ניתן לתכנן קפיצת-מדרגה. יש להשקיע בהגדרת החזון ובפיתוח יכולות ומוסדות חיוניים** – הגישה השמרנית והמקובלת היא שכדי שתתחולל קפיצת-מדרגה יש לכתוב תוכנית שתגשר בין ההווה לבין החזון. מכון ראות טוען שלא ניתן 'לתכנן' מהלך של קפיצת-מדרגה עקב מורכבותו ואורכו. לכן יש לעצב ולהציג חזון עשיר, שאפתני ובר-השגה ולהנחילו על-ידי יצירת תחושת דחיפות ובניית יכולות ומוסדות שהם חיוניים לשיפור הביצועים החברתיים והכלכליים.

■ **יש להתמקד בפתיחת צווארי בקבוק ובבניית יכולות** – הגישה המקובלת והשמרנית מדגישה את הצורך ביישום רפורמות רבות בו-זמנית. אלא שהניסיון הבין-לאומי מלמד שאין בהתנהלות כזו כדי להניע צמיחה מהירה. לעומת זאת, מדינות שזינקו הצטיינו בטיפול שורש במספר קטן יחסית של תחומים, שהם חיוניים לקפיצת-המדרגה, על יסוד ניתוח שזיהה את צווארי הבקבוק והתמקד בפתיחתם.¹⁴

■ **יש לטפח מספר יחידות עילית בשירות הציבורי. לא נדרשת רפורמה כוללת** – מדינות שזינקו השכילו לזהות מספר יחידות ארגוניות בעלות חשיבות מערכתית ואסטרטגית לקפיצת-המדרגה ולשפרן, כך שאותן יחידות הפכו ליחידות עילית שביכולתן לעצב מדיניות, לקבל החלטות ולבצען. מכון ראות מציע לזהות גופים אלה ולהתמקד בשיפור ביצועיהם. בקבוצה זו ניתן לכלול, לדוגמה, את הגופים העוסקים בהשקעות זרות, את מערכת בתי המשפט ומערך האכיפה בתחום הכלכלי והעסקי, את מערך הנמלים והמכסים, את גופי התכנון והבניה ואת היוזמה להקמה או לארגון מחדש של אגפי תכנון מדיניות במשרדי הממשלה השונים.

¹⁴ בעניין זה, ראו המאמרים של פרופ' ריקרדו האוסמן ושל פרופ' דני רודריק אודות Growth Diagnostics וראו את המסמך: Hausmann R. et al., "Final Recommendations of the International Panel on Growth", report submitted to the National Treasury of the Republic of South Africa.

■ **נדרש 'מוח מרכזי'** – בכל המדינות שזינקו היה 'מוח מרכזי', שתפקידו להגדיר סדרי עדיפויות שאכן הופכים למדיניות. בישראל, נדמה שהמועצה הלאומית לכלכלה היא הגוף הקרוב ביותר למימוש ייעוד זה. מכון ראות טוען שמוח מרכזי כזה צריך לבצע שלושה תפקידים: לספק הערכת מצב חברתית-כלכלית לאומית, לשמש כצופה על התורן שמזהה מגמות עולמיות ומנתח את משמעויותיהן וליצור מסגרת שבה יוכל להתקיים השיח הבין-מגזרי.

■ **רתימת המגזרים החשובים (bottom-up) ולא רק מדיניות של הממשלה (top-down)** – הגישה המסורתית, משקפת הנחה שהמנוע של קפיצת-מדרגה יגיע מן הממשלה. על פי גישה זו, כדי לחולל קפיצת-מדרגה יש לכתוב תוכנית עבור הממשלה כדי שתבצע. מכון ראות זיהה שבמדינות שזינקו נוצר שילוב בין מדיניות הכלכלית והחברתית של הממשלה לבין צמיחה שהונעה 'מלמטה למעלה' על ידי מגזרים חשובים בחברה. לכן יש לשים דגש גם על כוחות אלה.

מהי המנהיגות הנדרשת לקפיצת-מדרגה? מה מקורה?

המנהיגות הנדרשת לקפיצת-מדרגה צריכה להוביל תהליכי 'הסתגלות' המחייבים שינוי בסיסי במרקם הערכים, תבניות ההתנהלות וסדרי העדיפויות הלאומיים של המדינה. לשם כך, על המנהיגות ליצור אקלים שבו הציבור רתום לאתגר של קפיצת-מדרגה. כמו כן עליה להתקדם באופן הדרגתי כדי שניתן יהיה להפיק לקחים ולפתח ערכים ויכולות חדשים, שיבטיחו לכל השחקנים חלק בפירות המאמץ.¹⁵

מנהיגות של קפיצת-מדרגה יכולה להגיע מן הממשלה או מקבוצות וארגונים לא ממשלתיים כגון מנציגי השלטון המקומי, מעמותות, מפילנתרופים, מעסקים או מארגוני העובדים. שילוב הכוחות של ההנהגה הלאומית ושל המנהיגות הלא-ממשלתית עשוי להאיץ קפיצת-מדרגה.

כיצד תופס מכון ראות את 'תוכנית ישראל 2028'?

'ישראל 2028' חזון ואסטרטגיה כלכלית-חברתית בעולם גלובלי – 'תוכנית ישראל 2028' – עוסקת במימוש חזון שדומה ליחזון ישראל 15, שעיקרו: להפוך את ישראל לאחת מעשר עד חמש-עשרה המדינות המובילות בעולם בהכנסה לנפש ובאיכות חיים בתוך עשרים שנים.¹⁶ התוכנית חוברה על-ידי צוות מומחים בניהולם של אלי הורביץ ודוד ברודט והוצגה לראש הממשלה, לשרי הממשלה ולמנכ"לים של המשרדים הממשלתיים במהלך אביב 2008.

מכון ראות ראת רתום לחזון כפי שנוסח ב'תוכנית ישראל 2028' ומאמץ רבות מהמלצותיה. עם זאת, ההערה המרכזית של מכון ראות היא ש'תוכנית ישראל 2028' לא מצביעה על 'ההבדל שעושה הבדל' קרי היא לא מטפלת טיפול שורש בגורמים הייחודיים שיביאו לכך שישראל תצמח במהירות כפולה משאר המדינות, כגון העלאת שיעור ההשתתפות בכוח העבודה ופריון העבודה במגזר הערבי והחרדי, מינוף ההשקעה העצומה במערכת הביטחון או רתימת המשאבים של העולם היהודי לטובת צמיחה כלכלית בישראל.

יתרה מכך, 'תוכנית ישראל 2028' משקפת גישה לפיה לקבוצת מומחים יש את הידע הנדרש לצורך 'תכנון' צמיחה כלכלית וחברתית, והם יכולים לסכם את המלצותיהם בדו"ח שמוצג לממשלה לצורך ביצוע. מנגד, מכון ראות סבור כי יש ליצור את הידע הנדרש לצורך קפיצת-מדרגה בתהליך מתמשך של עיצוב מדיניות ושל הפקת לקחים. לבסוף, אנחנו מאמינים שככל שתפקיד הממשלה חשוב, קפיצת-מדרגה מחייבת רתימת מגזרים אחרים גם כן.

¹⁵ ר' הספר Real Leadership של Dean Williams.

¹⁶ 'תוכנית ישראל 2028', עמ' 33.

מכון ראות קורא לממשלת ישראל לאמץ את 'חזון ישראל 15' כפי שהוא מוצע ב'תוכנית ישראל 2028' ולכונן מסגרת בהשתתפות נציגים של כלל המגזרים החשובים – משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, ארגוני מעסיקים ועובדים, עמותות, אקדמיה, פילנתרופים ואנשי עסקים – שבה ידונו בחזון ובמימושו. מכון ראות מקדיש את משאביו לשירות חזון זה.

התייחסות מפורטת לתוכנית ישראל 2028 מופקדת באתר מכון ראות.

מהו תפקיד מכון ראות בקידום 'חזון ישראל 15'?

תפקידו של מכון ראות הוא להיות 'זרז' למימוש 'חזון ישראל 15'. במסגרת זו, מכון ראות לקח על עצמו את המשימות הבאות: (1) לחבר בין אנשים וארגונים שרתומים לבניית יכולות ומוסדות שהם חיוניים לקפיצת-המדרגה; (2) להגדיל את עוגת המשאבים העומדת לרשות קהילה זו; (3) למתג את 'חזון ישראל 15'; (4) לחקור את התופעה של קפיצת-המדרגה של ישראל וליצור ידע חדש שהוא חיוני לזינוק כלכלי וחברתי; (5) ליצור תחושת דחיפות החיונית לצורך השינויים המבניים החיוניים למימוש 'חזון ישראל 15'; (6) לבנות ולטפח יכולות וארגונים שחיוניים לקפיצת-מדרגה.

קפיצת-מדרגה מחייבת שילוב בין מדיניות של הממשלה 'מלמעלה למטה' לבין רתימת המגזרים החשובים בחברה 'מלמטה למעלה'. מאחר שהשיח האקדמי והציבורי ממוקד בעיקר במדיניות הממשלה 'מלמעלה למטה', מכון ראות מתמקד בעת הנוכחית ברתימת המגזרים החשובים בחברה 'מלמטה למעלה'.

מה ההיגיון של כנס ישראל 15 הראשון ומהן מטרותיו?

הכנס מהווה מסגרת לקידום 'חזון ישראל 15'. במהלך השנה האחרונה הקדיש מכון ראות את מאמציו להשרשת הרעיון של אתגר קפיצת-המדרגה. בעת הנוכחית, מכון ראות ממוקד ביצירה של כוחות, מסגרות וארגונים שיקדמו את מימוש החזון. לפיכך, מטרות הכנס הן:

- **מיתוג 'חזון ישראל 15'** ושיווקו לקבוצה גדולה של מנהיגים, מקבלי החלטות ומעצבי דעת קהל בעולם העסקי, בשירות הציבורי ובמגזר השלישי.
- **העשרת הידע אודות אתגר קפיצת-המדרגה של ישראל** על בסיס הדיונים במושבם, בשולחנות העגולים, ובערב הגאלה בהשתתפות תום פרידמן.
- **הרחבת קהילת ישראל 15** – מטרת הכנס היא להפגיש אנשים וארגונים שמחויבים ליחזון ישראל 15 ורתומים לבניית יכולות וארגונים שהם חיוניים לקפיצת-מדרגה.
- **הנחת תשתית לטיפוח יכולות, מוסדות ושיתופי פעולה בשירות 'חזון ישראל 15'**.

מה מטרת השולחנות העגולים וכיצד הם יתנהלו?

מטרת הדיון בשולחנות העגולים היא להפגיש בין מנהיגים של מגזרים, שעשויים לקדם קפיצת-מדרגה כלכלית וחברתית בשירות 'חזון ישראל 15'. הדיון יתקיים בהשראת **יוזמת קלינטון העולמית** (Clinton Global Initiative). סביב כל שולחן יישבו נציגים של השלטון המקומי, הפקידות הממשלתית, המגזר העסקי, פילנתרופים, עמותות, העולם היהודי וארגונים מובילים במגזר השלישי כגון מעל"ה, שותפות 2000, ציונות 2000, שיתופים, והגיוינט.

השולחנות העגולים יתקיימו בשני סבבים. בסבב הראשון ייסוב הדיון סביב האתגר של האצת הצמיחה הכלכלית והחברתית ברמה המוניציפלית. בסבב השני יתמקד הדיון בנושאים שהם חיוניים לקפיצת-מדרגה. הדיונים יעסקו בדרכים למימוש קפיצת-מדרגה, לפתיחת חסמים ולהעצמת שיתוף הפעולה בין המגזרים המשתתפים.

ישראל 15 להיות אחת מחמש עשרה המדינות המובילות בעולם

סוף.

ישראל 15 להיות אחת מחמש עשרה המדינות המובילות בעולם

מכון ראות – מחזון למדיניות (ע"ר) יגאל אלון 126, תל אביב 67443, ישראל • 126 אביב 67443 • 126 Yigal Alon St., Tel Aviv 67443, Israel • office@reut-institute.org • www.reut-institute.org • (ע"ר 580419513) +972-(0)3-6950090